

BIOGRAFIE

Vasile Pârvan s'a născut la 28 Septembrie stil vechi (10 Oct. st. nou), în anul 1882, în cătunul Perchiu, comuna Huruești, județul Tecuci. Școala primară a făcut-o parte la Bărești (Covurlui), parte la Bârlad.

Absolvent al liceului din Bârlad în 1900 — secția clasică. Licențiat în istorie al Universității din București în 1904, își continua studiile ca bursier la Viena, Berlin și Breslau. În 1908 își ia doctoratul în filosofie la Breslau. Vizitează apoi Anglia, Franța și Italia. Stă în Italia vreo patru luni, în care timp vizitează Florența, Roma, Neapole, Herculaneum, Pompei, Capri, Paestum și asistă săpăturile ce se făceau pe Palatin și în For.

In 1909 este chemat ca profesor suplinitor la catedra de Istorie veche și epigrafie, rămasă vacanță prin moarte lui Grigore Tocilescu. Avea 27 de ani.

In 1911 începe săpăturile la Ulmetu, în Dobrogea și tot în același an publică „Cetatea Tropeanum” pe baza materialului adunat de Gr. Tocilescu, aducând primele precizări asupra răspândirii romanismului în Dobrogea. Strănatatea începe să se intereseze de studiile lui Pârvan. La congresul Arheologilor din Roma, din 1912, Pârvan este aleș președinte de secțiune. Universitatea din București îl definitivizează la catedra de Istorie veche și epigrafie iar Academia Română îl promovează în sănău ei. Faima lui de savant crește în cercurile științifice ale întregului continent.

Întemeiază cu d. prof. N. Iorga și G. M. Murgoci Institutul de studii sud-est europeene.

Amii 1913-1916 sunt consacrați unor lungi campanii de săpături și cercetări. Alcătuiește, în colaborare cu Uniunea Internațională a Academilor dela Bruxelles, o hartă arheologică a țării noastre.

In 1920 înființează cu d. prof. N. Iorga, școala română dela Roma. Vicepreședinte al Academiei Române între anii 1921-1922 și secretar general în 1923-1927.

Este ales, în 1925, membru corespondent la Pontificia Accademia Romana di Archeologia, tine câteva prelegeri la Universitatea din Cambridge și Londra și face o comunicare la Academie des Inscriptions din Paris. Este chemat profesor onorar la Sorbona.

Parcele ii tale firul vieții intr-o zi de Duminecă, la 26 Iunie 1927, orele 8 seara. Existenta sa materială a fost de 45 ani.

(După dd. prof. I. Andrieșescu și Ilie Ion)

VASILE Pârvan

surilor de solitudine înapoi, în negurile și vadurile de lumină ale națiunii mele. Mistrătoare îmi apar chipurile de martiri și mucenici ai cărților, aşa cum le cunoște doar din operele lor și ale altora, ori din portretele moarte și fără relief, după clișee.

Revoltător de dureros adevăr: ne-au pierit și ne pier cărturarii, invățății, înțeleptii și proroaci, se intorc unul căte unul la viața care nu e amăgiire, la viața cea fără de sfârșit și locurile lor rămân goale și triste, ori își fac cuib în ele lilienci cei nechemeți și orbi.

Asemenei lui Eminescu, poti invoca umbrele epigonilor: Dimitrie Onciu, Evolceanu, Ioan Bogdan, Gh. Marinescu, G. Cantacuzino, Cezar Papacostea, Titeica, Longinescu, Iuliu Valaori, Pârvan.

Austeră înlătuire de oameni, fericindatoare a unui întreg patrimoniu științific. Vor trece probabil zeci de ani, până când să poată fi înlocuită, generațiile ce au urmat aulicei falange de savanți ai începătului de veac, dăvăind în precupările lor atâtă sterilitate cătă e suficientă irosirii muncii nobile a celorlalți.

Intr'o notă ce trebuia să fie succintă, remarcam în numărul trecut, aici, ingratitudinea înflorită ca o escrescență a lenii pe corpul viu al operei lui Vasile Pârvan, diferență și uitarea față de directivele sale fără precedent nu numai în cadrul istoriei vechi, ci și în viața miraculoasă și grea de posibilități mesianice a neamului.

Se vorbește de o Românie care s'ar afla la o răscrucă culturală. Cam exagerat.... Se poate vorbi, desigur, de un moment istorico-politic capital, de o rezănrășire morală și socială, însă nu de una culturală. Munca enormă ce se depune pentru cultură (nu în cultură) sub patronajul unui Suveran providențial, este muncă pe tărâmul unei culturi comune, pe alocuri chiar mediocru, fără alt scop în sine decât acela de culturalizare, de civilizare, dacă vreți. O cultură căreia să-i poti deschide la un moment dat ferestrele țării spre cele patru puncte cardinale, își are începutul la noi în cele ce au făcut puțină aleși și în ale celor ce trebuie să vină. Aceasta implică însă o sumă de condiții, dintre care aceiai a misiunismului și primordială. Va trebui să lăsăm deoparte, cel puțin 50 de ani, cerebralitatea — mă refer, firește, numai la „speculații” — și să facem loc caldului avânt al inimii. Zi de zi, ceas de ceas, grija noastră va trebui să fie: care e acum rolul, misiunea culturală a României (atât de fericit așezată în Orient și cu atât de perspective în Balcani) și care va fi rolul și misiunea ei în lume, măne?

Stiu că problema aceasta, privită de unii mai cu mot ca o simplă formulă — universalism, ritm mondial... — a mai fost în preocuparea tinerilor. Si stiu că 99 la sută din oamenii din tara asta sunt față de primatul culturii ca singură posibilitate de afirmare a noastră în lume, cum e broasca testoasă, sigură de ea și superb indiferentă în greasa-i carapace.

Dar privesc de pe culmile cea-

ror dialectelor, infumurații ce plesnesc de erudită „firului în patru”, scrântii „pietrii filosofale”, vor sări, poate, și de data astă să ne sperie cu marota culturilor mici.... Îi întrebăm dela obraz, fără fărtății stilistice demonstrative: Polonia, — obosită și anonimă după eliberarea ei, dar agitată și mesianică înainte, — ce spațiu, ce limbă și ce cultură a avut de a putut căștiga de partea ei întreaga Europeană prin scriitori și artiști ei, după Chopin, un Mickiewicz, sau Slavacki, Towianowski, Stanislau Bajorowski, Jilavski, Tetmajer, Wispianski, Reymont? Dar scandiniavi, odinioară aventurieri și pirati! După Andersen: Goldsmith și Georg Brandes — amară ironie, amândoi... evrei — Ibsen, Pantopidan, Björnson, Strindberg, Sigrid Undset, Selma Lagerloff, Knut Hamsun, Iohann Bojer, Karin Michaelis... Fără să mai amintim de Nobel, de Eva Curie.

Si Ungaria! Seminție, de pustă, amestec de barbarie și de comoditate aristocrată, o tară de primitive, de tigani și de mâncători de guias, cu căi ne-au lăsat în urmă maghiarii, urmașii lui Arpad, pe noi: urmașii lui Horățiu și ai lui Cicero, a lui Liviu, ai lui Marcus Aurelius, și ai semi-zeilor Zalmoxis și Decaeneus?

Mă întorc spre Vasile Pârvan. Il văd așa cum îl descrie un biograf al său: „mic de statură, puțin adus de spate, îmbrăcat săracăcios, cu față palidă, dar energetică, cu ochii vii și fosforenti”.

După 12 ani dela dispariția sa dela catedră și din viața intelectuală, nici icoana extra-terestră a fețelor lui de tăran din cătunul Perchiu al Tecuciului, nu s'a schimbat în mintea cuiva. A fost un erudit, a ajuns la Academie, a desgropat multe relicve ale trecutului, a fost un gânditor cu un stil original. Iată opinia burgheziei noastre culturale despre un înțelept și un profet în întreaga acceptie a cuvintelor.

Când se va scrie istoricul renasterii noastre culturale din cenusă română, el va fi pivotul în jurul căruia se vor impăli iaurii. El, cel dintâi, a transformat părările și legenda originii noastre în certitudine științifică. Si tot el pune primul la temelia culturii noastre românești, specificul pierdut în genunea veacurilor, filtrat odată cu sedimentele dacice prin sita culturii populare, singura păstrătoare a unei spiritualități neîntinute. Si cu intuiția și caracteristica omului de geniu, nu privește procesul unilateral și mărginit, ci avârsele ca o poruncă pentru urmași definiția naționalității în artă:

„Naționalul e ceva biologic — politic: e conștiința de sine, solidară a unui organism independent, în luptă de existență cu alte organisme analoage și întrebuintând pen-

tru apărare chiar forma animalică a luptei care e războiul.

Naționalul nu e tinta supremă a spiritualizării, ci e materialul brut care are a fi inobilitat prin gândire general-umană, astfel încât creaționile lui să devină pretutindeni și etern valabile”.

Mai târziu, de plaiurile Murășului, va coborâ Blaga, promovând un întreg sistem în aceiași direcție, a „spațiului matrice” cu valabilitate spirituală în orice climat.

O întreagă acțiune salvatoare poate naște de aici și în deosebi dela flacără aprinsă de regretul cugetător putem lua ca dela un Prometeu focul cu care să aprindem României culturale o candelă vesnică în cosmos.

Iată de ce credem că s'a afirmat prea fără control, că Pârvan era „omul în sine”, turmentat de propriul său eu. In setea sa de cunoaștere și de desăvârsire se ascunde dorința salvării semenilor și seminții sale din mlașinile mediocrizări progresive — ceiace poate duce la moarte unui popor — și dela acceptarea mută, bovină, a vieții. Undeva citează cu tâc din Lzoulet:

„Un popor care se încredințază unor mediocri, se sinucide”). Mai presus însă, gândirea lui, frâmantarea lui, este consecrată deslegării miracolului românesc prin deslușirea tainelor vieții și morții, prin răspunsurile la întrebările proprietății său suflet. În tot ce a scris discipolul tragic al scepticului Marcus Aurelius—Verus, nu se oglindesc atât suferințele și bucuriile noastre, cât suferințele și bucuriile noastre, iar din negru pessimism ce îl cultopea, nimic n'a transpirat la adresa neamului lui, ci totul, când e vorba de destinul românismului, strălucește de cea mai pură și desăvârsită încredere, apără sub stemă unui optimism duios și ferice.

Pârvan stabilește astfel o izbitoare continuitate de perspective cu celălalt mare sceptic și apostol, cu Eminescu. Dealul nu e singură ca pe care se întâlnesc. Indiferența amândorură pentru durerile și gloria efemeră de aici, speranța în ancorarea sufletului în Nirvana, dragostea pentru lumile dispărute, nesdrucinata încredere în vitalitatea românismului, le sunt afinități evidente.

Ca și Eminescu, Pârvan a privat tărâmul și satul ca fiind un imens rezervor de reîmprospătare a rasei. Parte din înfăptuirile de mai târziu, ale profesorului Gusti, au fost formulate de el. In „Datoria vieții noastre” sunt pagini de mărturisire a organicului atașament ce-l păstrase învățătorul de mai târziu dela Sorbona, cu pământul și tărâmul român:

„Iuteala aperceriperi, violiciunea reflexiei, justitia judecății, promptitudinea respingerii argumentului

Simbol al românișmului creator

de GEORGE DEMETRU PAN

contrar, stăpânirea de sine în toului luptei de inteligență, cavalerismul condamnării imediate a mijloacelor lăturălincice ori brutale de întrecere, toată această minunată autoducătie ce și-o dă societatea tărănească, scânteioare de vîrvă, de bucurie a vieții, încordată ca o strună continuu vibrând muzical, de sinceritate aproape antic de consecvență, de cavalerism cu un cod foarte complicat, — e o realitate pe care clasa suprapusă — în mare parte de alt neam decât poporul nostru — n'a cunoscut-o și deci n'a avut-o în vedere la organizarea culturalei sociale a națiunii".

Iar poetul „Scrisorii a III-a“ spumegând de indignare pe seama luptei inegale dintre cei nesinceri și cei candizi, dintre geniul creator și bestia destructivă, ne apare și la Pârvan: „Sunt cei care în naufragiu și în incendiu calcă în picioare femeile și copiii spre a se salva pe ei. Sunt cei care în răz-

boiu iau hrana bolnavilor, chinuesc și lasă flământii pe ostași, necinstește pe femei, își cresc propria bogătie luând din a tării, își căută în luptă locul cel din urmă, iar la răspălată locul cel dintâi. Viața lor nu trebuie turburată cu nimic. Dacă sunt medici, ei trebuie să-și aibă tabieturi lor, chiar dacă sute de ostași ar pieri; de sunt sefi pe front ei trebuie să-și aibă viața lor îmbuibătă, chiar dacă soldații lor ar pieri de foame și ger. Ce uriasă e instinctul de conservare la cei stupizi și netrebni! Cum știe această drojdie a umanității, în vîtoarea tragică a războiului, să-și găsească culcușul cel mai Cald, adăpostul cel mai sigur!... Ti se ridică în suflet un blestem impotriva firii care lasă pe această pleavă să trăiască, să ucidă pe cei buni, pe cei frumosi, pe cei ce au biruit animalul din ei".

Nu răspunde în acest imn insu-rect ecoul amplificat al versurilor:

„Vezi colo pe urâciunea fără suilet, fără cuget,
Cu privirea împăroșată și la fâlcii umflat și buget,
Negru, cocoșat și lacom, un izvor de săreteliceuri,
La tovarășii săi spune veninoasele-i nimicuri,
Toți pe buze — având virtute, iar în ei monedă calpă,
Quintesență de mizerie dela creștet până' talpă".

Vizionar, dotat cu puterea apercepției viitorului, Pârvan n'a răspuns unei vocații îmbrățișând arheologia și epigrafia. Dacă as crede în semnele sibilice, aş susține cu pasos întreținerea de către dânsul a unui timp și a unor situații ce trebuiau să urmeze și au urmat. Ti-

nerii ce până deunăzi se consumau așteptând și ardeau fără jar de dorință de integrare a României în lume prin forțe inexistente, prin delirul grandoarei și eroismului gratuit, au dece să fie triste. Poziția lor era târzielnica. Iar vanitatea de a face Istorie când aceasta căzuse în desuetudine, dovedește puțina inspirație de care dispun, falsele interpretări de care sunt ca-ribili.

Spune Pârvan, în „Ritmul istoric“:

„Unde nu e devenire și unde nu e *άληψις* a vietii, nu e istorie".... „In vreme ce pentru artă sau știință natura și obiectul și tinta supremă a prelucrării creațoare, pentru istorie cultura și singurul obiect posibil. Căci numai unde începe cultura, adică manifestarea reformatoare umană în mediul cosmic, acolo începe istoria". Si vom vedea cătă echitate ascund aceste fraze...

Poate că niciodată, de când e omeneirea, mitul nașterii popoarelor, izvoarele raselor, n'au dobândit o atenție atât de mare și n'a fost în preocupațiile generale, ca astăzi. Istoria și-a pierdut interesul, ca să facă loc protoistoriei și preistoriei. Evul Mediu și Renașterea, atât de glorificate și stimate cândva, exercitând influențe considerabile asupra prefacerilor de pretutindeni, au căpătat dintr'odată paloarea unor fecioare bătrâne, importantă unor piese de muzeu.

Pârvan n'a ajuns anii acestia, să constate, să se bucre. Am impresia totuși că i-a prevăzut și că-i aștepta.

Astfel încât strigătului ciuva „nu pot iubi decât o Românie în delir" și opun ca o barieră de apărare a drumului ce urmează să apucăm, calmul olimpijan al cititorului divinelor inscripții de pe pietrele desgrăpite la Ulmetum și Histria.

Clasică și clasicizantă, atitudinea lui Vasile Pârvan față de oscilațiiile substanței românești, — diversă și intratabilă prin influențele suferite, — ne indică în linii gigantice munca ce ne așteaptă, munca la al cărei capăt vom găsi onoarea și respectul celorlalte seminții pentru o nouă cultură mare.

Pasivitatea lașă, somnul milenar în care agonizăm, trebuesc părăsite cu calculată răceală intelectuală, paranoia depășirii destinului națiunii prin eroism, neducând, ca și metafizica desnaidejdii, decât la neurastenie și de aici la casa de sănătate. Distingerea noastră ca popor ce numai prin cultură poate face istorie, de popoarele cari sunt mari numeric și o pot face și prin eroism, nu strică...

Participarea la spiritul universal nu și posibilă decât prin clasicism. De aceea Eminescu și Pârvan nu s'au gândit la depășirea limitelor clasicismului, revolutionând spiritualitatea românească cu alte mij-

BIBLIOGRAFIE

- Câteva date cu privire la familia Cuza; București, 1904.
- Un vechiu monument de limbă literară românească; București, 1904.
- Relațiile lui Ștefan cel Mare cu Ungaria; Buc. 1905.
- Câteva cuvinte cu privire la organizația provinciei Dacia; Buc. 1906.
- Salsovia; Buc. 1906.
- Unire, conferință, Buc. 1906.
- M. Aurelius Verus Caesar și L. Aurelius Commodus; Buc. 1909.
- Die Nationalität, der Kaufleute im römischen Kaiserreiche, Breslau, 1909.
- Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman. Buc., 1911.
- Cetatea Tropaeum; Buc., 1912.
- Cetatea Ulmetum Buc., 1912.
- Archäologische Funde im Jahre 1912; Berlin, 1913.
- Castrul dela Poiana și drumul roman prin Moldova de jos; Buc., 1913.
- Descoperiri nouă în Scythia Minor; Buc., 1913.
- Stiri nouă din Dacia Molnensis; Buc., 1913.
- In memoriam Constantin Erbiceanu, discurs de recepție la Academ. Română, Buc. 1914.
- Părările unui trădător de neam; Buc. 1914.
- Arhăologische Funde im Jahre 1914; Berlin 1915.
- Zidul cetății Tomi; Buc. 1915.
- Histria IV. Inscriptii găsite în 1914 și 1915; Buc. 1916.
- Au căzut pentru libertate; Buc. 1919.
- Eerusia din Callotis; Buc. 1920.
- Gânduri despre lume și viață la Greco-Romanii din Pontul stâng; Buc. 1920.
- Idei și forme istorice; Buc. 1920.
- Incepurile vieții romane la gurile Dunării; Buc. 1923.
- Sulle origini delle civile romena; Roma 1922.
- Memoriale; Buc. 1923.
- La pénétration hellénistique et hellénistique dans la vallée du Danube; Buc. 1923.
- Note din geografia antică; Torino 1923.
- Municipium Aurelium Durostorum; Torino 1924.
- Dacii la Troia. Buc. 1926.
- Getica, o protoistorie a Daciei; Buc. 1926.
- După dd. prof. G. Adamescu și H. Metaxa.

loace. Să amintesc Renașterea, — în țările ce au avut-o? Să amintesc în special intervalul dintre secolul V înainte de Christos până în cel de al treilea veac al erei creștine, adică dela nașterea tragediei grecești până când stoicismul greco-latini trăeste ultima lui fază?

Nu! Mă mulțumesc să trimitem pe cei cu pasiunea probleme la studierea integrală a lui Pârvan. Vor ieși purificati și gata de sacrificii pentru expansiunea culturală a României, în cadrul schematicat de dânsul. Vor ieși căliți pentru munca aspră a bibliotecilor, a laboratoarelor și a cercetărilor preistorice, înțelegând glasul clopotului renașterii noastre, glasul lui Pârvan.

Si oricât ar părea unora de avântate, de lirice prezentele gânduri, mi se par fără vigoare și insuficiente, fiindcă pentru a-l omagiă pe Pârvan n'ar ajunge nici răul, nici binele, nici râsul, nici plânsul, ci poate numai Neantul, Necunoscutul, Eternitatea. A-l omagia pe Pârvan, simbol creator de istorie, este o omagie românească și românișmul deodata.

ANTOLOGIE

1939

„Ce valoare are viața pentru individu sau grupurile de oameni – etice și sociale – din diferențele epoci putem vedea mai clar tocmai din poziția pe care o iau față de moarte. Ce adâncime poate fi în înțelegerea vieții la acela care trece pe lângă moarte ca pe lângă un simplu accident banal? Ce bucurie adeverărată de viață poate fi la acela care nu privește moartea ca un blestem al genului omenește, căruia însă dat voia să știe ce e vecinicia și trebuie să moară. Pentru cel care trăiește viață ca o corvoadă, sau pentru creștinul care o privește ca o îspătă și ca o pedeapsă, moartea poate fi chiar binevenită; pentru cel ce se amețește în nimicurile plăcute ori supărătoare ale fiecărei zile, moartea poate fi o intrerupere, admitem chiar dureroasă, a ocupărilor sale meschine devenite simpatice prințor lungă obiciuinită. Dar pentru cel care a luat viață în cel mai adânc înțeles al ei, care a vrut să se transforme prin gândurile lui într-o rază de vecinie, moartea e o durere fără de margini, sau o cumpătă absurditate: sau tragedia lui Alexandru care muria la 33 de ani la Babylon pentru că îndrăznișase să trăiasă viața așa de intens cum numai zeii au voia să trăiasă, – sau imposibilitatea logică, din care Platon scoate nemurirea sufletului. Sufletul omenește care s'a atins odată de cele eterne și cere nemurirea, sau, dacă nu poate crede, se frânge într-un uriaș imn funebru, ca pentru opunerea zeilor. Toată dureea din lume nu poate ajunge pentru a plângă un suflet care în veci nu se va mai infiora de armonia luminei din lume”.

(„Laus Vitae”)

„In locul dreptului celui slab, la apărare, s'a ridicat dreptul celui tare, la robire”. „De patru ani și patru luni ține uriașul masacru al inocenților”. „Imens rănjire de satisfacție trebuie să fi strâmbând față hâdă a lui Satan, a lui Alriman, a lui Siva, a tuturor zeilor cari disprețuiesc, urâsc și calcă în picioare, strivind cu searbă, neamul așa de numeros, așa de mândru și așa de beciușnic al oaamenilor. Si totuși, din haosul primativ s'a născut armonia, lumina și pacea. Din cataclismul vremii de acum se naște o nouă orânduire a lumii”. „Aeci cari au căzut, au fost sămânța pe care o ingropă în pământ sămănătorul, ca să dea rod nou: „dela moarte la viață”. „Carte cu litere de foc și războli, din care mintea neastămpărată a popoarelor lumii învață din veci în veci, ce e jertfa, ce e idealul, ce e patria”. „În zări arde Walhalla, Walhalla zeilor vechi, Walhalla zeilor răi. Tronurile lor, în Răsărit și Apus, se prăbușesc. Limbi uriașe de foc se prelungesc de jur împrejurui burgului dacoroman. Dogoriri de văpile pătrund până departe în pământul daciei... Neclătinat, senin, fără ură și fără răsbunare, privești, o Geniu al națiunii noastre, amurgul zeilor ce îți au fost dușmani!“.

„In mortem commilitonum“.

„Si a venit atunci asupra ta, o Patria mea frumoasă, durerea cea fără de nume.

Ti-ai văzut feciorii luptând și murind fără speranță. Ti-ai văzut moșia năvălă din toate părțile, satele și averile tale arzând, copiii tăi fugind îngroziti pe drumurile spre Răsărit și spre Miazănoapte, mormintele răsăind nemurărate, ca florile de toamnă, pe marginile căilor pribegiei. Foc, foame, ger, boală, rușine, moarte.

S'au înecat atunci mințile tuturor. Si fiecare nu s'a mai gândit sărac la sine. Pentru a-și scăpa viața tot insul a devenit fieră, pentru părantele, fratele, fiul, aproapele lui.

Ci în noaptea adâncă a suferințelor tale, vitejii tăi au clădit zid până la cer, cu piepturile lor tinere pe granițele bătrânei Moldove. Si dușmanul n'a putut trece mai departe.

Iar Domul și Doamna pământurilor și oștilor tale au cutreiește satele și orașele tale, ai îmbărbătat pe vitejii, ai plâns după cei ce ne părăsiau, cerându-și prea obositii, vecinica odihnă.

(In mortem commilitonum)

„Si credința sa a fost răsplătită. Vor trece secole și numele lui va fi legat mereu de povestea epică a luptei cu taina cea mai mare a istoriei noastre.

Căci între zâna Clio și închinatele ei e această legătură sfântă: din lumina cea caldă a soarelui vietii de azi rugătorii ei se coboără în intunericul cel de sub pământ, unde locuiesc umbrele nemângăiate. Si închinătorii către Clio ard acolo în intunericul sufletul lor, ca să facă lumină și să dea căldură, să dea contur și să remodeleze trup, palidelor vedenii așa de tare uitate.

Si celor cari-și ard mai credincios și fără crutare sufletul pentru morți, Clio le dă în grau și în serisul pentru piatră, răsunet și linie a Eternității.

Intre colinele îmbrăcate cu fagii ale dulcei grădini a Moldovei se întoarce azi obosit Acel ce venise la noi încărcat cu dorurile tineretii harnice. Primește-l cu drag, Moldova iubită, tu care de veacuri ne dai pe istoricii Patriei, și culca-l domol, la sănul tău cald, la umbra răcoroaselor ramuri.

(La mormântul lui Dimitrie Onciu)

„După optprezece veacuri valul năvălirii nordice a fost biruit. Din nou stau străjă la Rhin și în munții dacici soldații ou colf român”.

„Dar amarnic e, Impărate, chipul hâd al uril, care de jur împresură. De când ne-a lăsat Roma singuri, numai cu focul de ură, de jur împresură am trăit. Ura lor însă — a tuturora — ne-a ridicat de-apururi peste toate cele lumești. Noi am înțeles ura lor, și nu ne-am făcut negri la suflet: pentru că ura lor era flacără care ne facea tar, pentru că ura lor era cultul pe care cei răi îl consacrau geniuilui nostru, pentru că ura lor însemna pentru noi moartea todeaua gata să ne înghită, moartea care ne facea sublimi în gândurile noastre. Mărire tie, Ură, a dusmanilor noștri: tu ne-ai impins pe înălțimi singuratic, de unde sufletul nostru a putut clar pătrunde tot ce este etern zadarnic în cele omenești și de unde, asemenea zeilor, noi am recunoscut viitorul nostru numai în opera prin sine creată a intangibilițății noastre spirituale.

„Ci pe anticele noastre ogoare, tot așa de bogat ca în vremea voastră, divini înțemeietori, crește grâu. Si munții dău lemnul clădirilor pe uscat, și pe ape și fierul armelor și focul ascuns sub pământ, în stane de piatră ori în izvoare negre ca iadul. Si vinul, cei sfânti lui Dionysos și sareau căutăți și de fiare, și aurul, începător al răului între oameni, dar sfânt pentru preamărirea în chipuri a puterii divină, toate le avem ca atunci, când Destinul tămânat pașii, Auguste, spre cetea de munte și de râuri a etern-veghetorului Decebal.

„Si tot ce-ai furat barbarii în sute și sute de jafuri n'a lăsat nici o urmă în mereu roditorul pământ, pe care din iarnă în vară părinteasca binecuvântare a firii îi îmbogățește ca pe nici-unul-altul. Iar gândul nostru, perpetuu, intru firesc-recunoscătoare închinare, se îndrepătă către așezătorii noștri pe binecuvântatele noastre plăuri.

„Dar tie, Caesar Auguste, închinarea noastră e și alta. Nu pentru că ai fost stăpânitorul Romei, ci pentru că ai fost slujitorul ei, — nu pentru că ai trăit distrugător glorioș, ci pentru că ai trăit creind înțelept, — pentru că nici un ceas al vieții tale nu ti-ai luat tie, ci pe toate le-ai dat Romei, — pentru că viața ta a fost numai credință, muncă, iubire, bujătate, — pentru că sufletul tău nu s'a preamarit niciodată pe dânsul, ci s'a bucurat numai să fie preamarit întru închinarea lui Romei, — pentru că în Dacia regelui Decebal, biruită de armele tale, tu n'ai lăsat jalea și pustiul, ci ai adus tot prisosul vieții romane, în largă dărmie de bucuros semănător, îngropând în brațele Patriei nemuritoare sămânța romană, — pentru că zidirea ta aici a fost veșnică construire cu blocuri de stâncă de mănuță înăsări ciplite, pentru că ai fost nou înțemeitor de țară română, — eu, preotul cultului Romiei, îți ridic azil elogiu, îți aduc închinare, Părinte”.

„Parentalia”

Opinii și gânduri despre Vasile Pârvan și opera sa

„Lucrarea întreagă se intemeiază direct pe izvoare și este, prin rezultatele sale nouă, o contribuție însemnată la istoria epocii de care se ocupă. Ea se distinge și prințor formă literară aleasă și îngrijită, așa încât poate fi socotită printre cele mai bune scrimeri istorice ce-au apărut la noi în timpul din urmă”.

(Dimitrie Onciu, în raportul către Academia Română, despre studiul „M. Aurelius Verus”).

„Nu se va găsi nimeni care să unească darurile cele adunate în cel care așa de repede părăseste o glorioasă carieră: cunoștiințe arheologice și istorice de o imensă bogăție, o râvnă nesfârșită alături de cea mai sistematică muncă, grija de cel mai neînsemnat detaliu, alături de îndrăzneața celei mai înalte ipoteze. Toate făceau din el un arheolog privit ca egalul oricui în străinătatea cea mai cultă”.

(Prof. N. Iorga în „Neamul Românesc” 28 Iunie 1927)

„Vasile Pârvan reprezintă încoronarea a însăși Universității și simbolul nobil al spiritualității naționale”

(Prof. Dim. Gusti)

„Ineputurile vietii romane la gurile Dunării” înfățișează despre România antică un tablou tot atât de luminos ca și cele în care Camille Jullian în Franță, a fixat trăsăturile Galiei, Boissier și în urmă Gell, pe cele ale Africei romane”.

(Jérôme Carcopino)

Vasile Pârvan a fost un bun și mare profesor care a făcut o școală și, dacă nu murea Tânăr, cred că pot afirma, că în alii zece-douăzeci de ani mai departe, am fi ajuns să avem, la noi aici, în centrul Europei sudicește, cea mai bună școală de istorie veche și arheologie, centrul unei întregi mișcări de reală și solidă valorificare a trecutului nostru, preistoric și clasice, al tuturor acestor regiuni.

(Prof. I. Andrieșescu).

Parvano a functo periit iam decimus annus;
Vix mihi persuasum est illum oblige virum;
(Iată al zecelea an, de când ni se stinse maestrul;
Păcă nu-mi vine să cred că a plecat dintre noi)

Accipe, dulce caput, nostri pia pignora amoris
Pignora qual genio mittimus, ecce, tuo.
(Scumpe maestre primește prinoul cel sfânt al iubirii noastre,
prinos hărăzit duhului tău generos).

(St. Bezdechi, V. PARVANI in memoriam; 1937 Napoca-Cluj).